

Versterking arbeids- veiligheid met OHSAS 18001-certificatie

Frans Stuyt

Stichting Coördinatie
Certificatie
Milieu- en arbo-
management-
systemen,
www.sccm.nl

Een hoog niveau van arbeidsveiligheid vereist borging in een 'plan-do-check-act-cyclus' van een managementsysteem. Een groeiend aantal bedrijven heeft ontdekt dat OHSAS 18001 daar de perfecte systematiek voor is. Certificatie helpt vervolgens bij het verbeteren van het systeem, zodat het maximale waarde levert. Deze aanpak verdient zich terug door minder ongevallen en verzuim.

In Nederland wordt de certificatie van arbomanagementsystemen gecoördineerd door SCCM (Stichting Coördinatie Certificatie Milieu- en arbomanagementsystemen). Alle OHSAS 18001-certificaten staan op de internetsite van SCCM. Dit aantal groeit gestaag, het zijn er nu circa 140. Organisaties hebben goede redenen om de stap naar OHSAS 18001 te zetten. Zij doen dit vrijwillig en op eigen initiatief. In de eerste plaats omdat zij zien dat een systematische aanpak effect heeft op de arbeidsveiligheid. Dit vertaalt zich weer in minder verzuimkosten en hogere opbrengsten, omdat de motivatie van het personeel wordt versterkt. Niet zelden leidt de systematische aandacht tot het opnieuw doordenken van de (productie)processen. Dit biedt nieuwe inzichten waarmee processen kunnen worden verbeterd. Het mes snijdt dan aan meerdere kanten.

Wat voegt OHSAS 18001 toe aan RI&E's en arboprogramma's?

Door het opstellen van RI&E's hebben organisaties al inzicht in de sterke en zwakke punten op het gebied van arbeidsveiligheid. De verbeterpunten zijn vastgelegd in het plan van aanpak. De vraag is: wat kan OHSAS 18001 daar aan toevoegen? De ervaring bij OHSAS 18001-gecertificeerde organisaties laat zien dat door de OHSAS 18001-benadering het onderwerp arbeidsveiligheid veel grondiger wordt opgepakt en meer in de dagelijkse bedrijfsvoering wordt geïntegreerd.

Diepgang inventarisatie

De kern van een arbomanagementsysteem is de inventarisatie en evaluatie van arboaspecten. Dit onderdeel is cruciaal omdat deze stap bepaalt of alle punten, die voor de arbeidsveiligheid relevant zijn, ook daadwerkelijk zichtbaar zijn. Wanneer een organisatie een RI&E heeft die helemaal naar de 'geest' van de wet is uitgevoerd, voldoet dit meestal ook aan de eisen die de OHSAS 18001-norm aan dit onderdeel stelt. De praktijk van OHSAS 18001-certificatie laat zien dat de RI&E's meestal tekort schieten en moeten worden verbeterd voordat deze als basis voor het arbomanagementsysteem kunnen worden gebruikt. Aandachtspunten zijn:

- Niet alle activiteiten of delen van de organisatie zijn volledig afgedekt;
- De werkwijze is onvoldoende vastgelegd waardoor het niet mogelijk is de beoordeling te 'reproduceren' (onduidelijk is hoe de weging van risico's heeft plaatsgevonden);
- Er is geen onderscheid gemaakt tussen kans en effect;
- Verdiepende inventarisaties ontbreken.

Door het veelvuldig gebruik van standaard RI&E's bestaat een groot risico dat de bijzonderheden van de organisatie onvoldoende aan het licht komen.

Actualisatie

Bij veel organisaties is een RI&E een momentopname. Omdat organisaties steeds veranderen, zijn ook de arboaspecten die kunnen leiden tot onveilige situaties, aan verandering onderhevig. Niet voor niets is 'Management of Change' een belangrijk onderdeel binnen de OHSAS 18001-norm. Bij veranderingen worden de inventarisatie en evaluatie van arboaspecten steeds bijgewerkt en doelstellingen en programma's aangepast aan de actuele situatie. Het managementsysteem speelt in op een dynamische situatie.

Doelstellingen gericht op prestaties

Een essentiële eis in de OHSAS 18001-norm is dat de organisatie zich committeert aan verbetering. Het gaat dan om de verbetering van de prestaties in de zin van bijvoorbeeld incidenten of bijna incidenten, ziekteverzuim, etc. De plannen van aanpak bij een RI&E zijn vaak maatregelgericht. Dit kunnen technische of organisatorische maatregelen zijn om de kans op arbeidsonveilige situaties te voorkomen. Bij veel maatregelen geldt dat deze pas effect hebben wanneer ook veel aandacht is voor communicatie en ondersteuning richting de betrokkenen. Wanneer de uitvoering van maatregelen centraal staat, is het maar de vraag of ze op de gewenste manier worden toegepast. Om die reden krijgt ook het onderwerp communicatie veel aandacht in de OHSAS 18001-norm. Zonder communicatie is het maar de vraag of de technische en organisatorische maatregelen worden opgevolgd en voldoende effect hebben. Door een combinatie van aandacht voor communicatie, follow-up door interne audits en het sturen op prestatiedoelstellingen, is de kans op daadwerkelijke verbetering sterk toegenomen.

Jaarlijkse cyclus

De essentie van een managementsysteem is dat een cyclisch proces van 'plan-do-check-act' wordt doorlopen. 'Plan-do-check-act' is: het plannen, uitvoeren, controleren op uitvoering en het nemen van verbetermaatregelen. In de regel wordt een cyclus van een jaar aangehouden om voor de organisatie als geheel doelstellingen te formuleren en de realisatie daarvan te beoordelen. Uiteraard kunnen er onderdelen zijn waar de cyclus korter is. Dit geldt in het bijzonder voor activiteiten waarvan de risico's het grootst zijn. Daar zal vaker de 'vinger aan de pols' worden gehouden. Jaarlijks dient de directie een uitspraak te doen over het functioneren van het systeem. Het systeem functioneert wanneer de geplande doelstellingen worden gerealiseerd en

de naleving van wet- en regelgeving op arbogebied is geborgd.

Wat betekent de arbocatalogus?

Een nieuwe ontwikkeling is de introductie van het instrument 'arbocatalogus'. Arbocatalogi zijn sector-specifiek en komen in de plaats van de beleidsregels waarin generieke maatregelgerichte voorschriften zijn opgenomen. Het bijzondere van de arbocatalogi is dat organisaties meer vrijheid hebben. Zo kunnen zij maatregelen nemen die zijn toegesneden op de eigen situatie en daarbij hun eigen prioriteiten stellen. Deze vrijheid betekent ook dat meer verantwoordelijkheden bij de werkgever worden neergelegd. Deze moet namelijk zelf de juiste maatregelen selecteren. Wanneer een organisatie beschikt over een arbomanagementsysteem kan makkelijk invulling worden gegeven aan deze verantwoordelijkheid. Er is namelijk een compleet beeld van de onderwerpen waar gevaren aan de orde zijn. Vervolgens kunnen met behulp van de arbocatalogus ook de meest geschikte maatregelen worden geselecteerd. De geselecteerde maatregelen kunnen vervolgens in het arbomanagementsysteem worden opgenomen als verbetermaatregel.

Relatie VCA-certificatie

De VGM Checklist Aannemers (VCA) is een populair instrument dat wordt toegepast door bedrijven die actief zijn in de bouw of daaraan gerelateerde sectoren. Het instrument is ontwikkeld door bedrijven in de chemische en petrochemische industrie. Zij wilden het aantal ongevallen van aannemers die op hun terreinen werkzaam waren, verminderen. Deze aannemers werden verplicht het zogenoemde VCA-certificaat te behalen. Dit is opgebouwd uit enerzijds een certificaat voor de organisatie en anderzijds uit opleidingscertificaten voor individuele werknemers. De aanwezigheid van het VCA-certificaat is een voorwaarde voor aannemers om in deze sector in aanmerking te komen voor opdrachten. Het VCA-certificaat wordt nu ook buiten de chemische industrie vereist van aannemers.

Er zijn veel vragen over de overeenkomsten en verschillen tussen een VCA- en een OHSAS 18001-certificaat. Vooral de wat grotere organisaties oriënteren zich op OHSAS 18001. In essentie komt het erop neer dat OHSAS 18001 een compleet managementsysteem is met een 'gesloten' plan-do-check-act-cyclus. VCA beperkt zich tot een aantal delen van een managementsysteem ('open' plan-do-check-act-cyclus) en legt ze vast in de checklist. OHSAS 18001 geeft organisaties meer vrijheid om een invulling te kiezen die aansluit bij de gevaren en risico's die aan de orde zijn. Vooral voor grotere organisaties is dit interessant. De belangrijkste verschillen zijn:

- OHSAS 18001 is gebaseerd op de management-systeembenadering die ook in de ISO 9001- en ISO 14001-normen wordt gehanteerd. Er is een logische opbouw waarbij op basis van de zelf gekozen uitgangspunten keuzes worden gemaakt. Volgens een cyclisch proces worden deze stappen opnieuw doorlopen. In de VCA-eisen zijn wel onderdelen van een managementsysteem terug te vinden (zoals audits). Omdat al veel is ingevuld, is er geen sprake van een managementsysteem.
- OHSAS 18001 is gericht op het verbeteren van de arboprestaties. Het voldoen aan wettelijke eisen is daarbij het minimum. De organisatie bepaalt met inbreng van de werknemersvertegenwoordiging en technologische opties het prestatieniveau.
- Binnen de VCA-systematiek zijn verschillende niveaus (*, ** en Petrochemie). Organisaties hebben daarin vrijheid om onderdelen wel/niet aandacht te geven. Voor OHSAS 18001 geldt dat alle eisen voor iedereen hetzelfde zijn.
- VCA stelt eisen aan de opleiding van medewerkers (deze moeten in het bezit zijn van VCA-kwalificaties). OHSAS 18001 stelt dat de opleiding van medewerkers zo moeten zijn ingevuld dat de taken ook leiden tot het realiseren van de doelstellingen. Het is aan de organisatie om te beoordelen op welke manier deze opleiding wordt ingevuld.

De bekendheid van OHSAS 18001 is bij opdrachtgevers nog relatief laag. Het gevolg is dat slechts een beperkt deel van de opdrachtgevers een OHSAS 18001-certificaat accepteert als een alternatief voor een VCA-certificaat. Dit zal bij een groeiend aantal OHSAS 18001-certificaten ongetwijfeld gaan veranderen.

Aandachtspunten SCCM

SCCM heeft een Centraal College van Deskundigen (CCvD) dat ondermeer vragen over de interpretatie van de OHSAS 18001-norm beantwoordt. Deze zijn te vinden in het zogenoemde OHSAS 18001-certificatiesysteem (te downloaden via www.sccm.nl). Daarin staan ook richtlijnen voor het certificatieproces. Certificatie-instellingen die zijn aangesloten bij SCCM volgen deze richtlijnen. De Raad voor Accreditatie houdt daar toezicht op. Het CCvD heeft zich bijvoorbeeld over de volgende onderwerpen uitgesproken:

Personeelsvertegenwoordiging

Belangrijk in OHSAS 18001 is de betrokkenheid van de personeelsvertegenwoordiging bij het ontwikkelen en uitvoeren van het arbobeleid. In de norm staat dit ook nadrukkelijk vermeld. In Nederland geldt dat veel

organisaties wettelijk verplicht zijn een ondernemingsraad in te stellen. Wanneer een organisatie niet aan deze verplichting heeft voldaan, is het onmogelijk om een OHSAS 18001-certificaat te behalen. In de Arboret ligt de relatie met de ondernemingsraad vast. Om te kunnen voldoen aan de wet- en regelgeving is het daarom een plicht om hier invulling aan te geven.

Psychosociale arbeidsbelasting (PSA)

Bij de inventarisatie van arboaspecten dient nadrukkelijk ook de psychosociale arbeidsbelasting te worden meegenomen. Ook tijdens het certificatieproces wordt aandacht besteed aan dit onderwerp. Het blijkt dat dit veel organisaties gericht zijn op de 'harde' arboaspecten. De invloed van PSA op de veiligheidssituatie blijft dan onderbelicht. In een apart informatieblad is door SCCM uitgewerkt op welke manier PSA door een organisatie in het managementsysteem kan worden verwerkt.

Wat zijn de verwachtingen?

OHSAS 18001 heeft toegevoegde waarde voor een breed spectrum van organisaties. Eind 2009 staan circa 150 organisaties met een OHSAS 18001-certificaat geregistreerd in de database van SCCM. In vergelijking met het aantal ISO 14001-certificaten voor milieumanagementsystemen (circa 1.350) is dit aantal klein. De verwachting is dan ook dat het aantal de komende jaren fors toeneemt. In de eerste plaats omdat organisaties zullen zien dat zij daar zelf veel rendement van hebben. Dit wordt zichtbaar in de vorm van hogere tevredenheid

en motivatie van personeel, betere prestaties en lagere kosten (door onder meer minder verzuim). Daarnaast is er een aantal externe factoren dat een stimulans zal vormen:

- Hogere bekendheid en waardering van opdrachtgevers, waardoor OHSAS 18001 ook als alternatief voor VCA-certificatie wordt geaccepteerd.
- Aandacht voor duurzaam ondernemen. Duurzaam ondernemen wordt nu vaak in de eerste plaats gekoppeld aan milieuprestaties en arbeidsomstandigheden in lagelonenlanden. Ook de arboprestaties in het algemeen zullen een plaats krijgen bij de beoordeling van de duurzaamheid van een organisatie.
- Verzekeraars hebben interesse in het effect van een arbomanagementsysteem op de arbeidsveiligheid en onderzoeken de mogelijkheid tot premiedifferentiatie.
- In nieuwe vormen van overheidstoezicht wordt gebruik gemaakt van zogenaamd 'horizontaal toezicht'. Dat wil zeggen dat ook gebruik wordt gemaakt van andere instrumenten waarmee de naleving van wet- en regelgeving aantoonbaar wordt gemaakt.

Samengevat is het onze overtuiging dat de arbeidsveiligheid door een systematische 'plan-do-check-act-aanpak' op een hoger plan kan worden gebracht. Een investering die zichzelf snel terugverdient.